

Chuyển đổi số - xu hướng tất yếu của doanh nghiệp Việt Nam

CẢNH CHÍ HOÀNG*
NGUYỄN VĂN ĐÔNG**

Chuyển đổi số là thay đổi phương thức làm việc, sản xuất thông qua sự tích hợp các công nghệ kỹ thuật số vào hoạt động của mỗi đơn vị, doanh nghiệp (DN) nhằm thay đổi cách thức vận hành, mô hình kinh doanh và đem đến những hiệu quả cao hơn, những giá trị mới hơn. Dưới tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (CMCN 4.0), chuyển đổi số là xu hướng tất yếu, vấn đề sống còn đối với các quốc gia, tổ chức, DN và người tiêu dùng trên toàn thế giới, đặc biệt trong bối cảnh đại dịch Covid-19. Những thay đổi to lớn về năng suất lao động, nhu cầu, tâm lý, thói quen của người dùng và các mô hình sản xuất, kinh doanh mới đang được hình thành cho thấy vai trò và tác động to lớn của chuyển đổi số đến đời sống xã hội và mọi ngành nghề hiện nay. Bài viết phản ánh thực trạng chuyển đổi số của DN Việt Nam và đưa ra một số giải pháp nhằm thực hiện chuyển đổi số hiệu quả.

THỰC TRẠNG CHUYỂN ĐỔI SỐ Ở DN HIỆN NAY

CMCN 4.0 là một chặng đường với đột phá của các công nghệ số dẫn đến sự thông minh hóa mọi mặt của xã hội. Chuyển đổi số chính là cách đi trong chặng đường phát triển thời CMCN 4.0 và là cơ hội vô giá để phát triển đất nước. Khó có được một định nghĩa rõ ràng và cụ thể về chuyển đổi số, bởi vì quá trình áp dụng chuyển đổi số sẽ có sự khác biệt ở từng lĩnh vực khác nhau. Tuy nhiên, chuyển đổi số trong DN có thể hiểu là quá trình thay đổi mô hình cũ, mô hình truyền thống sang dạng DN số, dựa trên những ứng dụng công nghệ mới, như: Big data, IoT, điện toán đám mây..., nhằm thay đổi phương thức điều hành, quy trình làm việc và văn hóa lao động trong DN. Mục đích mà các DN chuyển đổi số thường hướng tới là tăng tốc độ thị trường, tăng vị trí cạnh tranh, thúc đẩy tăng trưởng doanh thu, tăng năng suất lao động, mở rộng khả năng thu hút và giữ chân khách hàng. Chuyển đổi số còn là sự thay đổi về văn hóa của DN, đòi hỏi sự liên tục cập nhật cái mới, hiện đại và phải chấp nhận cả thất bại bên cạnh những thành công do đổi mới đem lại.

Ngày 15/5/2020, Thủ tướng Chính phủ đã phê duyệt Quyết định số 645/QĐ-TTg về Kế hoạch tổng thể phát triển thương mại điện tử quốc gia giai đoạn 2021-2025; tiếp đến là Quyết định số 749/QĐ-TTg, ngày 03/6/2020 về Chương trình Chuyển đổi số quốc gia đến năm 2025, định hướng đến năm 2030. Sau

khi được ban hành, trong cộng đồng DN, quá trình chuyển đổi số diễn ra chủ yếu trong những ngành, như: tài chính, giao thông, du lịch, thương mại điện tử, công nghiệp chế tạo... và tạo ra nhiều hứng khởi cho các start-up non trẻ trong nước. Để có thể thích ứng với sự thay đổi, tăng tốc trong hoạt động kinh doanh, nhiều DN đã lựa chọn và đầu tư cho chuyển đổi số ở nhiều quy mô khác nhau.

Ngày 07/01/2021 Bộ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã phê duyệt Chương trình Hỗ trợ DN chuyển đổi số giai đoạn 2021-2025 với mục tiêu hỗ trợ thúc đẩy chuyển đổi số trong DN thông qua tích hợp, áp dụng công nghệ số để nâng cao hiệu quả hoạt động sản xuất, kinh doanh, nâng cao năng lực và lợi thế cạnh tranh, tạo ra các giá trị mới cho DN. Hoạt động của chương trình tập trung xây dựng các công cụ số, nền tảng số, cơ sở dữ liệu chuyển đổi số cho DN; đồng thời, thu thập và kết nối thông tin về các DN có nhu cầu chuyển đổi số với DN cung cấp giải pháp chuyển đổi số; xây dựng công cụ đánh giá mức độ sẵn sàng chuyển đổi số và các công cụ hỗ trợ DN chuyển đổi số; hình thành, tổ

* TS., Trường Đại học Tài chính - Marketing

** ThS., Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Bình Dương

chức điều phối mạng lưới chuyên gia tư vấn về chuyển đổi số cho DN... Để cụ thể các giải pháp này, Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã chỉ đạo Cục Phát triển doanh nghiệp xây dựng trang website có địa chỉ <http://digital.business.gov.vn>.

Có thể nói, chuyển đổi số mang lại nhiều lợi ích đối với DN. Khi ứng dụng chuyển đổi số, sự liên kết thông tin giữa các bộ phận trong DN được kết nối trên nền tảng một hệ thống công nghệ đồng nhất, giúp cho các vấn đề phát sinh trong DN được giải quyết ngay khi xảy ra và sự vận hành không bị tắc nghẽn, gây tác động xấu đến hoạt động của DN, như: phục vụ khách hàng bị chậm trễ, lượng hàng bán được giảm sút...

Tham gia quá trình chuyển đổi số, người điều hành sẽ có thể chủ động và đề xuất báo cáo về các hoạt động của DN. Bên cạnh đó, chuyển đổi số cũng giúp người quản lý dễ dàng đánh giá chất lượng công việc của từng nhân viên qua số liệu báo cáo kịp thời. Đồng thời, giúp DN nâng cao khả năng cạnh tranh với các DN khác nhờ việc tối ưu hóa quản trị, chi phí, lợi nhuận, tương tác nhanh chóng với khách hàng, chính sách chăm sóc và phục vụ khách hàng...

Nếu sở hữu nền tảng số hóa sẽ có thể triển khai và vận hành DN hiệu quả, chính xác và chất lượng. Bởi, các giải pháp quản trị và vận hành số hóa sẽ tăng tính hiệu quả và chính xác trong các quyết định của DN. Việc chuyển đổi số tác động đến tất cả các ngành công nghiệp, các DN và trong cuộc đua hướng tới số hóa, chỉ những DN có thể thích nghi và chủ động, tích cực nhất mới có thể tồn tại và phát triển.

Năm 2020, Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) thực hiện khảo sát “Thực trạng chuyển đổi số trong DN trong bối cảnh dịch bệnh Covid-19” với trên 400 DN, cho thấy các DN Việt Nam đã bắt đầu nhận thức và ứng dụng các công nghệ số vào các khâu, như: quản trị nội bộ, mua hàng, logistics, sản xuất, marketing, bán hàng và thanh toán. Khi đại dịch Covid-19 lan rộng, dẫn tới những hạn chế tiếp xúc và việc phải thực hiện các biện pháp giãn cách xã hội đã buộc các DN phải ứng dụng nhiều hơn các công nghệ số trong hoạt động của mình, nhất là trong quản trị nội bộ, thanh toán điện tử, marketing trực tuyến. Trong một thời gian ngắn, tỷ lệ các DN ứng dụng các công nghệ số

tăng nhanh so với trước đây, cụ thể như: trong việc quản lý nhân sự từ xa, hội nghị trực tuyến, học trực tuyến, phê duyệt nội bộ...[5].

Trong lĩnh vực quản trị nội bộ, điện toán đám mây là công cụ kỹ thuật được nhiều DN Việt Nam sử dụng nhất, với 60,6%, tăng 19,5% so với thời điểm trước đại dịch Covid-19. Tiếp theo là hệ thống hội nghị trực tuyến, hệ thống quản lý công việc và quy trình với xấp xỉ 30% số DN đã ứng dụng các công cụ này, trước khi có đại dịch Covid-19 và xấp xỉ 19% số DN đã bắt đầu sử dụng các công cụ này từ khi có dịch bệnh.

Đồng thời, có tới 98% số DN kỳ vọng có sự thay đổi trong hoạt động sản xuất, kinh doanh khi thực hiện chuyển đổi số; trong đó, lớn nhất là khả năng giúp giảm chi phí (chiếm tỷ lệ hơn 71%), giúp DN hạn chế giấy tờ (61,4%) đưa thêm giá trị gia tăng vào trong sản phẩm, nâng cao chất lượng sản phẩm và dịch vụ (45,3%). Điều này cho thấy kỳ vọng lớn của đại bộ phận DN Việt Nam đối với quá trình chuyển đổi số...[5].

Có một sự khác biệt rõ ràng giữa thực tế chuyển đổi số cũng như sự kỳ vọng về hiệu quả của chuyển đổi số giữa các DN có quy mô lớn so với các DN nhỏ và vừa. Trong đó, các DN quy mô lớn chuyển đổi nhanh cũng như tin tưởng hơn đối với chuyển đổi số. Hiện nay, ở Việt Nam, chuyển đổi số đã diễn ra hầu hết các loại hình DN và ở nhiều mức độ khác nhau. Trong ngành ngân hàng, các DN đã nghiên cứu và triển khai chiến lược chuyển đổi số bước đầu với ứng dụng IoT cho phép khách hàng truy cập sử dụng dịch vụ ngân hàng, kết nối với các hệ sinh thái số khác trên nền tảng internet (dịch vụ ngân hàng số Timo của VPBank, Live Bank của TPBank, E-Zone của BIDV...), hoặc cung ứng các dịch vụ ngân hàng thông qua ứng dụng được cài đặt ngay trên điện thoại di động (Mobile Banking...).

VinGroup cũng đã xây dựng hệ thống quản lý khách hàng thống nhất với VinID, giúp khách hàng tích hợp và quản lý thông tin khi giao dịch với VinGroup ở nhiều dịch vụ khác nhau, như: thanh toán các hóa đơn gia đình, tiền điện, mua sắm hay các dịch vụ nghỉ dưỡng...

MỘT SỐ KHÓ KHĂN, THÁCH THỨC ĐỐI VỚI CHUYỂN ĐỔI SỐ CỦA DN VIỆT NAM

Đối với các DN Việt Nam, hoạt động chuyển đổi số đứng trước nhiều thách thức cần được giải quyết để quá trình này đạt được hiệu quả.

Thứ nhất, khó khăn, thách thức từ công nghệ. Chuyển đổi số chính là việc ứng dụng công nghệ vào mọi hoạt động của DN được thực hiện trong thời đại bùng nổ về công nghệ trên nền tảng của hệ thống internet, chính vì vậy, đòi hỏi trình độ cao cả về kỹ thuật cũng như nhân lực. Trong khi đó, Việt Nam vẫn còn đi sau thế giới về mặt công nghệ, chưa làm chủ được các công nghệ lõi của chuyển đổi số, các hệ thống nền tảng cơ bản. Chuyển đổi số tại Việt Nam hiện vẫn cơ bản sử dụng các công nghệ sẵn có trên thế giới. Hơn 80% các DN nhỏ và vừa (SME) tại Việt Nam đang có xu hướng áp dụng công nghệ số trong hoạt động và

quản lý. Theo nhận định của VCCI, nhìn chung, mức độ sẵn sàng ứng dụng công nghệ số của các DN Việt Nam vẫn còn ở mức thấp. Điều này tồn tại cả từ vấn đề nhận thức, quyết tâm, cho đến các hành động cụ thể để đưa hoạt động của DN lên không gian số [2].

Việt Nam cần có kết cấu hạ tầng công nghệ thông tin phù hợp - cả phần cứng và phần mềm. Vì vậy, việc sở hữu kết cấu hạ tầng công nghệ thông tin phù hợp đóng vai trò rất quan trọng, nhằm đáp ứng nhu cầu ngày càng mạnh mẽ của các DN Việt Nam trong ngắn hạn cũng như về mặt lâu dài.

Nguồn nhân lực chưa đáp ứng được nhu cầu. Chuyển đổi số cần có nguồn nhân lực chất lượng cao để có thể làm chủ công nghệ mới, phục vụ cho việc triển khai chuyển đổi số và đó cũng là điều mà các SME gặp khó khăn.

Thứ hai, chuyển đổi số phải bắt đầu từ sự thay đổi tư duy người lãnh đạo, từ chiến lược, tư duy truyền thống sang chiến lược, tư duy kinh doanh công nghệ số hiệu quả. Chuyển đổi số sẽ tác động tới toàn bộ tổ chức và hoạt động của DN, gây nên nhiều áp lực cho các nhà quản trị ngay từ vấn đề nhận thức tầm quan trọng của chuyển đổi số đối với sự phát triển DN, nguồn tài chính đến tạo sự đồng thuận và huy động sự tham gia của đông đảo người lao động tại DN, về tính hiệu quả của chuyển đổi số...

Thứ ba, khó khăn từ vốn đầu tư. Đầu tư cho chuyển đổi số là đầu tư để thay đổi, từ nhận thức, chiến lược, nhân lực, kết cấu hạ tầng tới giải pháp công nghệ, vì vậy, đòi hỏi nguồn vốn đầu tư lớn. Chính vì thiếu vốn, nên nhiều DN cho rằng, chuyển đổi số là “cuộc chơi” của các DN lớn. Vì thiếu vốn, nên các DN nhỏ và vừa tại Việt Nam thường chọn “điện toán đám mây” là công nghệ để đầu tư nhiều nhất, bởi cho phép các DN mở rộng nhanh chóng khi có nhu cầu mà không phải đầu tư nhiều vốn vào kết cấu hạ tầng công nghệ thông tin.

Mặc dù các DN lớn không chịu nhiều áp lực về tài chính cho hoạt động chuyển đổi số, nhưng cuộc

đua chuyển đổi số giữa các DN lớn theo kiểu mạnh ai nấy làm sẽ gây ra sự lãng phí lớn.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

Một là, chuyển đổi số là hành trình không có điểm kết thúc. Chuyển đổi số trong DN phải xuất phát từ người đứng đầu, chứ không đơn thuần là công việc của bộ phận kỹ thuật. Cùng với đó, ngoài việc ưu tiên ngân sách cho hoạt động này, DN cần xây dựng nhân lực số: công cụ đo lường chuyển đổi số để thường xuyên được đánh giá và cải tiến nhằm phù hợp với xu hướng và tốc độ trưởng thành số của DN.

Hai là, để có thể chuyển đổi số thành công, DN cần lựa chọn đối tác công nghệ tin cậy, có chuyên môn để cùng đồng hành trên chặng đường chuyển đổi. Đó phải là đơn vị sở hữu sẵn nền tảng công nghệ, có thể đáp ứng một cách linh hoạt các nhu cầu đa dạng, chuyên biệt của từng khách hàng.

Ba là, hình thành hệ thống tổ chức điều phối mạng lưới để DN xây dựng chuyển đổi số, hỗ trợ, đào tạo lại nhân lực khi tham gia chuyển đổi số. Tuy nhiên, DN cần có hệ thống chuyên gia để tư vấn.

Bốn là, dùng các phương pháp công nghệ, công cụ công nghệ gắn với chuyển đổi số. Khi tiến hành chuyển đổi số, hệ thống chuyên gia, DN, cơ quan quản lý nhà nước phải luôn luôn hỗ trợ lẫn nhau, thúc đẩy các giải pháp chuyển đổi số với năng lực DN, đánh giá xem mình đạt mức độ nào theo tiêu chí đề ra. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cục Phát triển doanh nghiệp - Bộ Kế hoạch và Đầu tư (2021). *Chuyển đổi số trong doanh nghiệp, con đường tắt yếu để phục hồi và phát triển*, Hội thảo Đổi mới sáng tạo kết nối chính sách với DN Việt Nam, Hà Nội, ngày 15/12/2021
2. Phùng Anh (2022). *Chuyển đổi số doanh nghiệp vừa và nhỏ “vũ khí” để đổi mới và phục hồi sau đại dịch*, truy cập từ <https://ictvietnam.vn/chuyen-doi-so-doanh-nghiep-vua-va-nho-vu-khi-de-doi-moi-va-phuc-hoi-sau-dai-dich-20220125085342301.htm>
3. Huy Thắng (2021). *Chuyển đổi số giúp DN vượt qua Covid-19*, truy cập từ <https://thanglong.chinhphu.vn/chuyen-doi-so-giup-doanh-nghiep-vuot-qua-covid-19>
4. Nguyễn Đình Quyết (2021). *Chuyển đổi số trong doanh nghiệp Việt Nam hiện nay: thực trạng và giải pháp*, truy cập từ <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/nguyen-cu/-/2018/824511/chuyen-doi-so-trong-doanh-nghiep%20A0o-viet-nam-hien-nay--nhung-kho-khan-can-thao-go.aspx>
5. Nguyễn Quỳnh (2021). *DN đã nhận thấy chuyển đổi số là động lực tăng trưởng*, truy cập từ <https://vov.vn/kinh-te/doanh-nghiep-da-nhan-thay-chuyen-doi-so-la-dong-luc-tang-truong-910928.vov>